

İmgenin Ölçüsü, Ölçünün İmgesi

Söze nereden başlasam bilmiyorum. Sanıyorum ki tam da zihnimin bulunduğu, daha doğrusu takılı kaldığı noktadan başlamak en güzeli. Zira Ege Kanar'ın jeolojik araştırmalar sırasında bir ölçü birimi olarak kullanılan çekiç görsellerini ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi (USGS) arşivinden çekip çıkartması da tam olarak "takılı kalma" ifadesinin karşılığı niteliğinde. "Sanki elimde ucu çeltikli bir iğne vardı ve onu bir imaj yığına daldırdım. İğneyi geri çektüğimde ona takılı kalanlar gibi düşünebiliriz bu fotoğrafları." diyor Ege Kanar seçkiyi nasıl yaptığından bahsederken. Dönemleri birbirinden farklı, fotoğrafçısı her araştırma sırasında değişen ve hatta fotoğrafların çekildiği tarihin bile fotoğrafı çeken kişiden daha fazla önem arz ettiği, tamamen fonksiyonel bir niyetle bir manzara önünde çekilmiş çekiç fotoğraflarının söyleyecek bu kadar sözü olması ise hayret verici.

Arşivsel imge, akıbeti belirsiz ve bağımlı olandır. Tekrar dolaşıma girmesi için sebebe ihtiyacı vardır. Hammer For Scale özelinde düşünülünce sanatsal kaygısı olmadan kaydedilen bu görüntülerin akıbetini belirleyen sanatçının işlevsel olana müdahalesi olduğunu söyleyebiliriz. Müdahalenin şiddeti ve oranı değişken olabilir fakat değişim yine de gerçekleşir.

Mekana girdiğimde mekanın içerisinde siyah perdelerle yeniden oluşturulan bir mekan olduğunu görüyorum. İçeri girmeden önce belirli aralıklarla ardı ardına duyduğum bir ses var. Kulağım tüm sayılar ve terimler arasından sürekli tekrar eden başka bir sese takılıyor: "hammer,,,". Yalnızca bir kelimenin sürekli tekrar eden tavrı daha fotoğrafları görmeden insanı hipnotik bir döngüye maruz bırakmaya başlıyor. Sesin tam olarak geldiği noktaya ulaşma arzusu, tanımı çok bilinmeyenli bir denkleme dönüşmeye başlıyor. Perde ve duvar arasında bir insanın rahatlıkla geçebileceği kadar bırakılan aralık insanda doğal olarak etrafında dolaşma isteği uyandırıyor. "Hiçbir şey yok burada." diye içimden geçirirken pencerede bir çekiçle göz göze geliyorum. Dışarıya bayrak gibi asılmış, rüzgarda sallanan çekiç fotoğrafı sırasıyla önce proporsiyonu ve sonra bulunduğu yer itibariyle bana karşılaştığım şeyin nasıl bir şey olacağına dair sorular sordurmaya başlıyor. Daha önceden kitabıyla aşına olduğum bu işin sergilenme biçiminin değişmesi gelmeden önce beni tedirgin etmişti -ilk kez karşılaşılabilecek olanın verdiği genel tedirginlik- fakat tam olarak bu rastlantıdan sonra tedirginliği bir kenara bırakıp perdeyi aralamaya karar veriyorum.

Kitabı bir cebe sığabilecek büyüklükte olduğundan görseller de ona göre boyutlandırılmıştı. Manzara önündeki çekiç fotoğraflarını gözün zaman zaman araması gerekiyordu. Kitabın adında ve görsellerin altında dikte edilen çekiç tasvirleri göze bunu yaptırıyordu. Fakat burada ardı ardına bir slayt gösterisi olarak gördüğüm aynı manzaralarla başka bir biçimde iletişim kurmam söz konusu. Kitapta var olan arayış, nesnesini değiştirmiş. Bir manzara önündeki çekiçler artık rahatlıkla seçilebiliyor fakat kitaptan bildiğimiz çekiç tanımları bir sese dönüşmüş; artık bir performans izliyormuşum/dinliyormuşum fikrine kapılıyorum. Fotoğraflarda jeolojik alanın fotoğrafta görünecek halini ölçeklendirmek üzere kullanılan çekicinin dilsel ifadesi bu yerleştirme biçimi sayesinde sesi de bir ölçü birimi olarak kullanmaya başlamış. Henüz içeri girmeden elime tutuşturulan merak ve bilme arzusuna cevap verircesine beni çekiçle önce karşılaştıran, sonra onunla tanıştıran ve hakkında fikir sahibi ederek oradan ayrılmamı sağlayan bir yerleştirme biçimi; sessizlik, fotoğraf geliyor, ses geliyor, aşına oluyoruz, ses gidiyor, fotoğraf gidiyor, bir süre duruyoruz ve tekrar, sessizlik, fotoğraf geliyor, ses geliyor, aşına oluyoruz, ses gidiyor, fotoğraf gidiyor, bir süre duruyoruz ve tekrar, sessizlik, fotoğraf geliyor, ses geliyor, aşına oluyoruz, ses gidiyor, fotoğraf gidiyor, bir süre duruyoruz ve tekrar...

Bu sergi için en hatırımda kalan sözselsel ifade "ölçülülük" diyebileceğim. Çekice göre konumlanan manzaralar ve onlara eşlik eden cümlelerden oluşan bu derleme, içerisinde birden fazla ölçü hali barındırıyor. Biri bir şeyin bir şeye uzaklığını ya da oranını belirlemek adına yapılan bir ölçü; diğeri müzikal bir ritmin belirleyicisi olan ölçü ve son olarak da gerçekten aşırı olmayan, tadında ve yerinde olan bir olma biçimi.

Ege Kanar'ın buluntu fotoğraflarla ve arşiv fotoğraflarıyla olan diyalogu, foto-grafik imgenin sınırlarında dolaşan ve o sınırların ötesinde neler olabileceğine dair sorular sorduran bir diyalog. Kendisine bu yeniden yorumlamanın nesnesi olan manzara önünde çekilmiş çekiç fotoğraflarında onu bu kadar heyecanlandıran şeyin ne olduğunu sorduğumda küçük bir Fransız avangart dergisinde yayınlanan bir fotoğrafın hikayesinden bahsetti. Fotoğrafçı Man Ray, fotoğrafı çekilen şey üzerinde yılların tozu birikmiş bir cam, camda da Marcel Duchamp'ın bir çizimi, Fotoğrafa ilk önce uçaktan bir görüntü diyorlar ve sonra "Biriken Toz (Dust Breeding)" adını veriyorlar. Fotoğraf soyut bir sanat eseri mi, uzay istilası sonrası çekilen bir haber fotoğrafı mı belli değil. Algılar cam boyutunun doğadaki varlığından soyutlanması ve değişen tanımlama biçimiyle altüst oluyor. Sözel ifadesi olmasa bile saatlerce kendine baktırıp kafamızı karıştırmayı başarıyor.

Man Ray, Dust Breeding, 1920, printed ca. 1967

İşte tam da bu noktada Ege Kanar, "Fotoğraf bir yerde bitiyor; aktaramadığı bir şey var." diyerek -en basit anlamıyla- dünyayı anlamlandırmaya çalışma arzusuna fotoğrafın, doğası itibariyle meydan okuduğundan söz ediyor. Gerçeklikle bağdaş kurup oturan seslerin, kokuların, fiziksel varlığın, duyguların ve yaşanmışlıkların hiçbirinin aslında fotoğraf yoluyla aktarılamadığını ancak (belki) ipucu verebileceğini bizlere bir kez daha hatırlatıyor. Çoktan iki boyuta indirgenen bir gerçekliğin birden fazla değişime uğraması kaçınılmazken algı kapılarımız ölçeksel yorum farklılıklarıyla da defalarca aşındırılıyor. Çekiç bu sergide yalnızca jeoloji ekibinde yer alan fotoğrafçının tüm bu algı karmaşasını ortadan kaldırmak üzere bulduğu yöntemin temsili değil; bir sanatsal ifade biçimi olarak fotoğrafın sınırlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğinin bir hatırlatıcısı.

Bu yazı İstanbul Art News Kasım, 2018 sayısında "Çekiç: Sanatsal bir ifade biçimi!" başlığıyla yayımlanmıştır.